

Mitä Aristoteles sanoisi loppukysymyksestä?

äütoro Juha Metsäkallas · publikigita 2021-04-10

Englannin kielessä harrastetaan loppukysymyksiä eli väitelauseen loppuu lisätään kysymys, jolla saatetaan koko väite kyseenalaiseksi, eikö saatetakin? Minusta tällaiset loppukysymykset ovat erittäin raivostuttavia, eivätkö olekin? Loppukysymykset luovat kielteisellä tavalla lapsellisen vaikutelman, aivan kuin puhuja ei olisi osannut aluksi päättää todetako vai kysyäkö. Valitettavasti jotkut harrastavat näitä loppukysymyksiä esperantossakin.

Aristoteleen logiikka

Kaikille pitäisi olla ainakin nimenä tuttu kreikkalainen filosofi ja tiedemies **Aristoteles** (Ἀριστοτέλης), jota pidetään koko länsimaisen tieteen luojaana. Yksi hänen harjoittamistaan tieteenaloista oli logiikka. Aristoteleen logiikka on puhdasta kaksiarvologiikkaa: jokin on joko tosi tai sitten se on epätosi. Ei ole kolmatta vaihtoehtoa. Loppukysymykset toimivat samoin. Jos siis esperantoksi kysyt "Ĉu A, aŭ ne?"¹, oletat, että joko A on tosi tai epätosi.

Valitettavasti kaksiarvologiikka ei usein päde reaali maailmassa. Moniarvologiikoiden lisäksi on olemassa mm. **sume logiikka**, joka on kaksiarvologiikan laajennus siten, että lauseen totuus-arvo voi olla jotain ehdottoman toden ja epätoden välillä. Tämä tarkoittaa, että lauseen väittämä voi **osin** pitää paikkaansa².

Klassinen esimerkki tuosta sumeudesta tai suhteellisuudesta on ihmisen pituus. Otetaan keski-verta suomalainen nainen, tilastoista tuttu Maija Meikäläinen, jonka pituus vuoden 2019 väestötilaston mukaan on 167 cm. Onko Maija pitkä? Ei, jos Maijaa verrataan alankomaalaisiin naisiin, joiden keskipituus on yli 170 cm. Sen sijaan verrattaessa Keski-Afrikan pygmeihin, esim. batwa-kansan naisten keskipituus on n. 150 cm, Maija on hujoppi. Pituus on toisin sanoen suhteellista, ei ole olemassa absoluuttista senttimäärää, jonka ylittävät olisivat Aristoteleen kaksiarvologiikan mukaisesti pitkiä ja alittavat ei-pitkiä.

Esimerkki: uskonto

Kun Aristoteleen kaksiarvologiikka ei siis päde edes mitattavien asioiden kohdalla, kuinka se voisi toimia ei-mitattavien asioiden kohdalla?

Suomalaisethan pitävät suurta liitupiiriä sekä itsensä että muiden ympärillä. Tämä sosiologiasta tuttu käsitheän tarkoittaa henkilökohtaista tilaa, mihin usein kuuluvat mm. käsitykset politiikasta ja uskonnosta. Emme hevin keskustele mainituista aiheista, ainakaan ventovieraille ei niistä avauduta. Niinpä suomalaiselle ei tulisi mieleenkään kysyä jossain esperantotapaamisessa:

- *Ĉu vi estas religia?*

Kysymystä pitää erittäin helposti tungettelevana.

Muulla maailmassa saatetaan ajatella päinvastoin. Vaikka että kysymällä jotain henkilökohtaista osoitetaan, että ollaan kiinnostuttu ihmisestä. Kulttuurinen törmäys on valmis.

Jos joku kysyy minulta tuota käyttäen Aristoteleen kaksiarvologiikkaan pakottavaa loppukysymystä, ei ole väliä kumminpäin,

- *Vi estas religia, ĉu ne?*
- *Vi ne estas religia, ĉu?*

tuon todella häiritsevän tungettelevaa. Ihan kuin minun pitäisi olla joko tosi uskovainen tai pakana – ei mitään siitä väliltä. Mitä v[] se sinulle kuuluu!!

Posted in [artikoloj](#), [finningvaj](#) | [No Comments](#) »

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ed/Sakura_Sakura.song.ogg

Upotus Wikimediasta CC BY-SA 3.0 -lisenssillä

Vaikka sana Vocaloid alunperin tarkoitti pelkästään mainittua Yamahan-laulusyntetisaattoria, sanan merkitys on muuttunut ohjelmistoon usein liitettyjen visuaalisten elementtien myötä. Nykyään vokaloidilla, esperantoksi *vokalojdo*, tarkoitetaan hahmoa, joka esittää laulusyntetisaattorilla tehtyjä lauluja. Koska ilmiö on lähtöisin Japanista, hahmot ovat yleensä animea. Tunnetuin hahmo on japanilaisen Crypton Future Media -yhtiön kehittämä turkoosilettinen tyttö HATSUNE Miku ([]), ”ensimmäinen ääni tulevaisuudesta”).

Hatsune Mikun äänipankki on luotu ääninäyttelijän FUJITA Sakin ([]) esittämistä japanin ääninäytteistä. Olen pariin kertaan ihmetellyt suomen ja japanin äännejärjestelmän samankaltaisuutta, mistä osoituksena olkoon Hatsune Mikun esittämänä suomalainen kansansävelmä Ievan polkka, joka pohjautuu kansanmusiikkiyhtye [Loituman](#) vuonna 1996 tunnetuksi tekemään versioon¹. Jo Loituman versiossa osa sanoista oli korvattu mitään tarkoittamattomilla äänneillä, Mikun versiossa oikeista sanoista ei ole jäljellä mitään, mutta silti se kuulostaa jonkinlaiselta suomelta:

Upotus Youtubesta, ks. tekijänoikeustiedot sieltä

Hatsune Miku on suuren luokan pop-tähti, joka on ollut Japanin lisäksi kiertueella Hong Kongissa, Kiinan tasavallassa, Singaporessa ja Yhdysvalloissa. Luonnollisesti Hatsune Mikulla on oma [Youtube-kanava](#) (n. 1,5 miljoonaa tilaajaa), ja verkosta löytyy kokonaisia konserttitallenteita. Selvyyden vuoksi kerrottakoon, että Miku esiintyy konserteissa ihmisorkesterin kanssa.

”Huono omena” on japanilaisesta tietokonepelistä peräisin oleva laulu. *Tōhō Project* (トホ) on harrastelijoiden tuottama räiskintäpelisarja, jonka neljäs osa *Tōhō gensōkyō* (トホ幻想郷), ”Fantasiamaa”, vuodelta 1998 sisältää laulun nimeltä ”Huono omena”. Laulua ryhdyttiin esittämään erikseen, ja se saavutti Japanissa suuren suosion niin, että erilaiset artistit ovat ottaneet omat versionsa ohjelmistoihinsa. Olen törmännyt internetissä esim. perinteisin soittimin – kotoin, samisenein, nokkahuiluin ja rummuin – esitettyyn versioon sekä tietenkin pariin suomenkieliseen käännökseen².

Hatsune Miku -ohjelmisto on ostettavissa. Uusimman version hinta näkyy olevan noin 140 euroa.

Niinpä joku innokas on laittanut Mikun [laulamaan esperantoksi](#)³. Tekijä kyllä myöntää, ettei ole opiskellut esperantoa ja sen valitettavasti huomaa – ja ilmeisesti partituurimuokkaimenkin käyttö jättää toivomisen varaa. Käännös on karmean huono⁴, mutta arvioikaa itse, miltä kuulostaa kovaa ja korkealta laulettu j-pop edes jonkilaiseksi esperantoksi!

PS. Äänisynteesin tekniikka on kehittynyt valtavasti noista edellä kuulluista esityksistä. Sekä Sakura-laulu vuodelta 2009 että Ievan polkka vuodelta 2011 kuulostavat varsin muovisilta verrattuna uusimpiin esityksiin. Esimerkkinä uudemmassa tasosta käyköön mainitun Crypton Future Media -yhtiön Kaito-vokaloidin (カイト) vuonna 2014 julkaistun version demo, jossa on käytetty erikois-tehosteita. Koko laulu on luotu tietokoneella.

https://ec.crypton.co.jp/download/demosong/vocaloid3/kaitov3demosong03_whisper_wandarap.mp3
Upotus Crypton Future Media -yhtiön sivustolta, © Crypton Future Media, INC.

Posted in [artikoloj](#), [finnalingvaj](#) | [No Comments](#) »